

פרשת שמות תש"פ – המאבק הפנימי סביב נהר הנילוס

1. **איוב ג, כו:** לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבוא רוגז – **שמות רבה כו, א:** 'לא שלותי' מגזירה הראשונה שגזר פרעה עלי שנאמר 'וימררו את חייהם בעבודה קשה' והעמיד לו הקב"ה גואל זו מרים על שם המירור. 'ולא שקטתי' מגזירה שנייה 'אם בן הוא והמתן אותו' והעמיד הקב"ה גואל זה אהרן על שם ההריון. 'ולא נחתי' מגזירה שלישית שגזר ואמר 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' והעמיד הקב"ה גואל על שם המים זה משה שנאמר 'כי מן המים משיתיהו'.

שמות רבה א, יח: למה גזרו להשליכם ליאור?

אברבנאל השאלה הראשונה: מה ראתה אם משה רבנו ע"ה לשום את בנה בתיבת גומא ולהשליכו ליאור? הרי כל הרע שחשב פרעה לעשות לישראל הוא להשליך את הילדים ליאור והיא בחרה ברצונה לעשות בידיה כל מה שנגזר עליה מהרע?! ואפילו התנחמה במה ששמתה בתיבת גומא [והתיבה תשמור עליו], אין ספק שתנחומים של הבל היו, כי אם יהפוך היאור את התיבה ימות הילד בתוך היאור, ואם ייקחהו איש, ישליכוהו ליאור כמצוות המלך?

סוטה יב, ב: 'ותיקח מרים הנביאה' [ואיפה התנבאה?]. שהייתה מתנבאת ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל וכיון שנולד משה נתמלא הבית אור, עמד אביה ונשקה על ראשה. אמר לה בתי נתקיימה נבואתך. וכיון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר: בתי, היכן נבואתך?

ויקרא רבה א: אמר ה' למשה, מכל שמות שקראו לך, איני קורא לך אלא בשם **שקראתיך בת פרעה**.

שמות ב, י: ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן **ותקרא שמו משה** ותאמר כי מן המים משיתיהו – **רמב"ן:** 'ויגדל הילד' - עד שלא היה צריך לגמלה ואז הביאתהו לבת פרעה ויהי לה לבן.

אבן עזרא ב, י: ואל תתמה שאין שמו 'משוי' [בלשון סביל?]. כי השמות אינם נשמרים כמו הפעלים [לא מקפידים על פעלים בשמות, או כמו שכתב הטור שלא הייתה בקיאה בפרטי הפעלים בלשון הקודש].

2. **אברבנאל שם:** הצדקת ראתה בחוכמתה שאולי נגזרה גזרה על בנה שיהא מושלך ליאור, ולכן השתדלה להשליכו שמה בזה האופן כדי שתעבור גזרתו והאלוקים ישוב מחרון אפו. ומפני זה ותצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו [כי האמינה שביטול הגזירה קרוב]. ובמדרש אמרו למה השליכו ביאור? כדי שיהיו חושבים האצטגנינים שכבר הושלך מושיעם של ישראל למים ולא יחפשו אחריו עוד.

3. **שמות ז, טו:** לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאר – **אבן עזרא:** מנהג מלך מצרים עד היום לצאת בתמוז ובאב כי אז **יגדל היאור, לראות כמה מעלות עולה**.

ליקוטי שיחות טז/14: היאור היה המקור לפרנסת המצרים, שכן בארץ מצרים לא יורדים גשמים וצמיחת התבואה והפירות קשורה עם עליית היאור שמשקה את השדות. ומכאן נוצר מקום לחשוב שהפרנסה וקיומה של מצרים אינו בא מהקב"ה ח"ו, שכן בעוד שכשתלויים בגשמים כמו בארץ ישראל אז הכול 'תולים עיניהם כלפי מעלה', חיים בהרגשה שההצלחה תלויה בקב"ה. אבל כשהנילוס עולה ומשקה באופן טבעי וקבוע, לא ניכרת התלות בקב"ה ולכן הפך היאור לעבודה זרה של מצרים.

וזאת הייתה התכלית בגזירת פרעה 'היאורה תשליכוהו', אל תוך הנילוס שהיה העבודה זרה של מצרים. זאת אומרת שפרעה רצה לזרוק ולהטביע את עם ישראל בתוך החשיבה המצרית.

ספורנו ב, י: 'ותקרא שמו משה' – ממלט ומושה את אחרים מצרה. 'ותאמר כי מן המים משיתיהו' – הטעם שקראתיו משה [ולא משוין] להורות שימלט את אחרים, כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם [ואיך יציל אחרים?] ואולם זה לא היה כי אם **בגזרת עליון** שימלט הוא את אחרים.

היום יום ד מנחם אב: ביגיעה הגדולה ביותר אי אפשר להשיג סנט אחד יותר מכמה שהשם-יתברך הקציב, שהאדם הזה והזה יהיו. צריך לעשות כמה שנחוץ, אבל חייבים לזכור, שכל העבודה, הוא לא יותר מטפל, העיקר הוא הברכה של השם-יתברך, ואת הברכה מרוויחים כשמתנהגים ביראת שמים: תפילה בציבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה טובה וחינוך הבנים אצל מלמדים יראי שמים.